

NHẬN DIỆN MỘT SỐ RỦI RO TRONG HOẠT ĐỘNG GIAO, NHẬN VÀ VẬN CHUYỂN HÀNG HÓA

TRẦN ĐOÀN HẠNH*

Trong nền kinh tế hội nhập toàn cầu như hiện nay, hoạt động giao, nhận và vận chuyển là một khâu quan trọng trong chuỗi cung ứng hàng hóa, góp phần phát triển kinh tế giao thương, trao đổi thương mại giữa các quốc gia trên thế giới. Bên cạnh những ưu điểm của hoạt động này mang lại, vẫn còn những hạn chế và rủi ro có thể xảy ra, gây thiệt hại cho các chủ thể từ những nguyên nhân chủ quan và khách quan. Việc nhận diện những rủi ro có thể xảy ra là hết sức cần thiết, từ đó các chủ thể có thể chủ động đưa ra các biện pháp phòng ngừa, khắc phục để bảo đảm hoạt động giao, nhận và vận chuyển hàng hóa được an toàn và hiệu quả.

Từ khóa: Giao, nhận và vận chuyển hàng hóa; rủi ro; cung ứng hàng hóa; thương mại; nhận diện rủi ro.

In today's globally integrated economy, the activities of delivery, receipt, and transportation are an important step of the supply chain of goods, contributing to the development of trade and commercial exchange between nations. In addition to the benefits these activities bring, some limitations and risks can arise, causing harm to stakeholders due to both subjective and objective factors. Identifying these potential risks is essential as it allows stakeholders to proactively implement preventive and corrective measures to ensure that the delivery, receipt, and transportation of goods are carried out safely and effectively.

Keywords: Delivering, receiving, and transporting goods; risks; supply of goods; trade; risk identification.

NGÀY NHẬN: 12/7/2024 NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 16/8/2024 NGÀY DUYỆT: 18/9/2024

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.344.2024.956>

1. Đặt vấn đề

Giao, nhận và vận chuyển hàng hóa là những hoạt động rất quan trọng trong nền kinh tế, bảo đảm cho việc lưu thông hàng hóa được thông suốt và an toàn. Đây là một hoạt động kinh tế có mục đích của con người nhằm giao, nhận và chuyển tải hàng hóa từ nơi này đến nơi khác trên khắp thế giới bằng các phương tiện vận tải.

Hoạt động giao, nhận và vận chuyển được ví như cầu nối liên kết giữa các hoạt động sản xuất - kinh doanh của các doanh nghiệp. Giao, nhận và vận chuyển là một khâu mắt xích trọng tâm của hệ thống logistics trong doanh nghiệp, có tác động

* TS, Học viện Công nghệ Bru chính viễn thông

trực tiếp và dài hạn đến năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp.

Tuy nhiên, trong thực tế, hoạt động giao, nhận và vận chuyển hàng hóa cũng chứa đựng những rủi ro đáng kể, ảnh hưởng không nhỏ đến lợi ích của Nhà nước, các doanh nghiệp và người tiêu dùng.

2. Các rủi ro trong hoạt động giao, nhận và vận chuyển hàng hóa thời gian qua

Rủi ro trong giao, nhận và vận chuyển hàng hóa có thể hiểu là những vấn đề xảy ra trong quá trình giao, nhận và vận chuyển hàng hóa từ địa điểm này đến địa điểm khác, làm ảnh hưởng đến tiến độ giao hàng cũng như chất lượng hàng hóa. Nguyên nhân xảy ra rủi ro trong quá trình này có thể là nguyên nhân khách quan hoặc chủ quan, ít nhiều ảnh hưởng đến quyền và lợi ích hợp pháp của các chủ thể.

Các rủi ro thường gặp trong hoạt động giao, nhận và vận chuyển hàng hóa tại Việt Nam thời gian qua, đó là:

Thứ nhất, rủi ro về giấy tờ, thủ tục pháp lý.

Rủi ro về giấy tờ, thủ tục pháp lý dễ gặp phải ở các doanh nghiệp mới tham gia hoạt động giao, nhận và vận chuyển hàng hóa. Trong nhiều trường hợp, đơn vị cung cấp dịch vụ giao, nhận và vận chuyển hàng hóa đặc thù sẽ yêu cầu một số giấy tờ nhất định (giấy tờ xe, hợp đồng vận chuyển, giấy chứng nhận đăng ký kinh doanh vận tải, giấy đi đường, giấy phép lái xe...). Hoặc trong trường hợp khách hàng không cung cấp đầy đủ giấy tờ cho đơn vị vận chuyển thì hoạt động giao, nhận và vận chuyển cũng không thực hiện được hoặc sẽ bị phạt nếu không có sự chuẩn bị kịp thời.

Thứ hai, rủi ro trong quá trình vận chuyển.

Rủi ro từ thiên nhiên: thời tiết là yếu tố quan trọng trong quá trình vận chuyển. Bão, mưa lớn, ngập lụt, sạt lở có thể làm cản trở việc vận chuyển, đặc biệt đối với vận chuyển hàng đường biển hoặc đường hàng không.

Rủi ro về phương tiện: các rủi ro như: tai nạn, đường hỏng, kẹt xe, cấm tải, cháy nổ, phương tiện bị hư hỏng giữa đường khiến hàng hóa va đập vào nhau.

Rủi ro từ con người: trường hợp rủi ro về con người có thể do mất cắp, thiếu hụt hoặc không giao hàng do hành động trái pháp luật của tài xế và nhân viên vận chuyển.

Thứ ba, rủi ro về lựa chọn doanh nghiệp vận chuyển.

Nhiều doanh nghiệp tham gia hoạt động vận chuyển nhưng để tìm được doanh nghiệp chất lượng thì không phải điều dễ dàng. Rủi ro về doanh nghiệp vận chuyển thường thể hiện qua: nhân viên làm việc không chuyên nghiệp, không tận tâm chu đáo, không tôn trọng khách hàng khi đã ký kết hợp đồng vận chuyển hay việc kết nối với khách hàng không được tốt; quy trình giao hàng chậm trễ, hàng hóa không được giao, nhận hoặc vận chuyển đúng thời gian đã thỏa thuận trong hợp đồng làm giảm uy tín của doanh nghiệp; xảy ra tình trạng thất lạc, mất mát hàng hóa hoặc hàng hóa bị hư hỏng.

Hàng hóa hư hỏng xuất phát từ sự thiếu sót của doanh nghiệp vận chuyển, thiếu trách nhiệm trong việc bốc xếp hàng, chồng nhiều loại hàng hóa lên nhau. Còn việc mất mát, thất lạc hàng hóa nguyên nhân thường là bắt nguồn từ sự cầu thả trong khâu kiểm soát thông tin hàng hóa.

Như vậy, hàng hóa hay dịch vụ sẽ bị thiệt hại không nhỏ và không được chuyển phát theo đúng kế hoạch nếu khách hàng lựa chọn những doanh nghiệp vận chuyển kém chất lượng.

Thứ tư, rủi ro về hình thức và phương tiện vận chuyển.

(1) Rủi ro trong vận chuyển đường bộ.

Đường bộ là hình thức vận chuyển tiện lợi, nhanh chóng, dễ dàng vận chuyển hàng hóa khắp nơi trong nước, tuy nhiên, có những rủi ro thường gặp mà chúng ta nên

lượng trước để kịp ứng phó khi gặp phải, như: tắc đường, thời tiết xấu, tai nạn giao thông, hư hỏng do đóng gói không kỹ, không chèn các khoảng trống trong kiện hàng, do nhân viên bốc xếp không cẩn thận, mạnh tay trong quá trình lên xuống hàng hóa...

(2) Rủi ro trong vận chuyển đường biển.

Vận chuyển đường biển không phổ biến như vận chuyển đường bộ, tuy ít có rủi ro nhưng khi đã rủi ro thì đa số là tổn thất nặng nề, như các sự cố sau: rủi ro đến từ thiên nhiên (bão, sóng lớn, biển động, sét đánh) sẽ làm hàng hóa bị rò rỉ, hư hỏng khi chồng đè lên nhau, nghiêm trọng hơn là đắm tàu khiến hàng hóa bị thất lạc. Hay rủi ro đến từ con người (tình trạng bị đánh cắp hàng). Rủi ro đến từ tai nạn (mắc cạn, cháy nổ hoặc va quệt đều có thể khiến tàu bị tổn hại, hàng hóa có thể bị hư hỏng hoặc mất mát).

(3) Rủi ro trong vận chuyển từ đường hàng không.

Vận chuyển đường hàng không được coi là phương thức vận chuyển khá an toàn, tiện lợi và nhanh chóng, tuy nhiên vẫn có những rủi ro khách quan nhất định: thủ tục vận chuyển hàng chưa đủ tiêu chuẩn bay; chuyến bay bị hoãn nhiều lần do hãng bay quyết định hoặc do điều kiện thời tiết xấu; hạn chế một số mặt hàng nhất định (thủ tục phức tạp do đặc thù của mặt hàng làm chậm chuyến hoặc không được phép bay).

Do các tiêu chuẩn hàng không nghiêm ngặt nên chỉ cần máy bay có vấn đề hoặc thông số kỹ thuật trục trặc cũng khiến lịch trình bay bị ảnh hưởng và hàng hóa bị trì hoãn theo. Đồng thời, các mặt hàng vận chuyển qua đường hàng không cũng bị hạn chế và những mặt hàng mang tính rủi ro sẽ không được vận chuyển qua hình thức này.

Thứ năm, rủi ro về thông tin và tài liệu.

Rủi ro này liên quan đến việc ghi sai thông tin hoặc bị mất tài liệu quan trọng trong quá trình gửi hàng. Điều này có thể dẫn đến việc giao hàng không chính xác

hoặc gặp khó khăn trong việc theo dõi và giám sát quá trình vận chuyển.

3. Một số đề xuất nhằm khắc phục rủi ro trong hoạt động giao nhận và vận chuyển hàng hóa tại Việt Nam

Giao, nhận và vận chuyển hàng hóa là một hoạt động quan trọng của nền kinh tế, giúp hàng hóa được lưu thông an toàn, ổn định. Để bảo đảm hiệu quả cho hoạt động này cần có giải pháp khắc phục những rủi ro có thể xảy ra trong quá trình thực hiện hoạt động giao, nhận và vận chuyển hàng hóa, cụ thể:

Một là, chọn đối tác vận chuyển có uy tín và kinh nghiệm trong hoạt động giao, nhận và vận chuyển hàng hóa. Xem xét về độ tin cậy, khả năng xử lý sự cố và chính sách bảo hiểm của họ.

Hai là, bảo đảm hàng hóa được đóng gói một cách chắc chắn và bảo quản đúng cách để tránh hư hỏng và giảm thiểu rủi ro trong quá trình vận chuyển hàng hóa.

Trong bảo đảm hàng hóa, cần chú ý:

(1) Chọn đúng loại vật liệu đóng gói: sử dụng vật liệu đóng gói phù hợp như hộp carton, bao bì nhựa, bịch pallet, bịch xốp, giấy bạc... Bảo đảm vật liệu đóng gói có độ bền và chất lượng đủ để bảo vệ hàng hóa khỏi va chạm và áp lực trong quá trình vận chuyển.

(2) Bảo đảm độ bền và khả năng chống va đập: sử dụng đúng kích thước và loại hộp carton hoặc bao bì phù hợp với kích thước và trọng lượng của hàng hóa. Tăng cường độ bền của hộp carton bằng cách sử dụng băng keo chắc chắn và các chất lót bảo vệ.

(3) Sử dụng chất lót bảo vệ: sử dụng chất lót bảo vệ như bịch xốp, bịch biển, giấy bạc hoặc túi khí để bảo vệ hàng hóa khỏi va đập và trượt trong quá trình vận chuyển.

(4) Đóng gói hàng hóa riêng lẻ: đóng gói từng mục hàng riêng lẻ để tránh va chạm và xung đột giữa các mục hàng. Sử dụng vật liệu bảo vệ phù hợp với từng mục hàng riêng lẻ.

(5) Áp dụng công nghệ theo dõi hàng hóa, như: áp dụng hệ thống quản lý chuỗi cung ứng (SCM), mã vạch, mã QR, hệ thống theo dõi bằng GPS hoặc hệ thống theo dõi trực tuyến, từ đó phát hiện sớm các sự cố và can thiệp kịp thời.

Ba là, cần mua bảo hiểm hàng hóa phù hợp để bảo đảm bồi thường trong trường hợp hàng hóa bị mất mát hoặc hư hỏng trong quá trình vận chuyển.

Bảo hiểm hàng hóa giúp bảo vệ giá trị của hàng hóa trong quá trình vận chuyển. Nếu xảy ra hư hỏng, mất mát hoặc tai nạn, người tiêu dùng sẽ được bồi thường tài chính tương ứng với giá trị hàng hóa bị tổn thất. Mua bảo hiểm hàng hóa có mục đích: giảm thiểu rủi ro; tăng độ tin cậy; tuân thủ yêu cầu hợp đồng; người tiêu dùng có thêm sự yên tâm nếu gặp phải rủi ro trong quá trình vận chuyển hàng hóa.

Bốn là, tiến hành đánh giá và kiểm tra định kỳ quy trình vận chuyển hàng hóa để phát hiện sự cố tiềm ẩn và cải thiện hiệu suất. Kiểm tra thông tin hàng hóa, số lượng kỹ càng, tránh trường hợp nhầm lẫn trong quá trình phân luồng hàng hóa dẫn đến thất lạc, giao hàng chậm tiến độ.

Năm là, bảo đảm các thỏa thuận về giao dịch trước khi ký kết hợp đồng vận chuyển hàng hóa với đơn vị vận chuyển.

Sáu là, thường xuyên cập nhật tin tức, tình hình về thời tiết. Quan sát, đánh giá cơ sở hạ tầng để chuẩn bị phương án vận chuyển. Qua đó, bảo đảm an toàn giao thông cũng như tính minh bạch trong quá trình lưu thông vận chuyển hàng hóa.

Bảy là, bảo đảm nhân viên được đào tạo đầy đủ về quy trình vận chuyển hàng hóa và các biện pháp an toàn liên quan. Giúp nâng cao nhận thức về an toàn và giảm thiểu lỗi do con người gây ra.

Tám là, tuân thủ các quy định pháp luật liên quan đến vận chuyển hàng hóa, bao gồm: quy định về bảo vệ môi trường, an toàn

lao động và quy định về vận chuyển hàng hóa đặc biệt, như: hàng thủy tinh, đồ gốm sứ, đồ có côn...

4. Kết luận

Rủi ro trong hoạt động giao, nhận và vận chuyển hàng hóa có thể đến từ những nguyên nhân chủ quan và khách quan nhiều khi là bất khả kháng. Khi vận chuyển hàng hóa không thể tránh khỏi các rủi ro, tuy nhiên, nếu khâu đánh giá phòng, tránh rủi ro thường xuyên được thực hiện sẽ giúp các chủ thể có liên quan chuẩn bị được các phương án, giải pháp dự trù phù hợp, hạn chế và khắc phục một phần rủi ro trong hoạt động giao, nhận và vận chuyển hàng hóa, qua đó, bảo đảm được chất lượng, uy tín của đơn vị vận chuyển; đồng thời góp phần thúc đẩy quá trình lưu thông hàng hóa được thông suốt, an toàn và hiệu quả.

Tài liệu tham khảo:

1. Chính phủ (2007). *Nghị định số 140/2007/NĐ-CP ngày 05/9/2007 quy định chi tiết Luật Thương mại về điều kiện kinh doanh dịch vụ lô-gi-stíc và giới hạn trách nhiệm đối với thương nhân kinh doanh dịch vụ lô-gi-stíc.*
2. Quốc hội (2015). *Bộ luật Dân sự năm 2015.*
3. Quốc hội (2005). *Luật Thương mại năm 2005.*
4. Đỗ Văn Tính (2024). *Lý thuyết về hoạt động giao nhận hàng hóa xuất nhập khẩu.* <https://kqtkd.duytan.edu.vn>, truy cập ngày 12/8/2024.
5. *Thư viện pháp luật.* <https://luatvietnam.vn>, truy cập ngày 20/4/2024.
6. *Hội thảo trực tuyến “Rủi ro trong giao nhận hàng hóa và bảo hiểm trách nhiệm cho người giao nhận”.* <http://vla.com.vn>, ngày 22/12/2021.
7. *Quản lý rủi ro trong giao nhận vận tải: giảm thiểu sự gián đoạn trong chuỗi cung ứng của bạn.* <https://www.millenniumcargo.com>, ngày 14/4/2024.
8. *Thị trường dịch vụ giao nhận thay đổi để thích nghi với xu hướng mới.* <https://logistics.gov.vn>, ngày 07/6/2023.